žinomas, bet ar yra kokios pasekmės po 10–15 metų kasdieninio marijuanos rūkymo, nėra tiksliai žinoma.

Artimųjų Rytų ir šiaurės Afrikos valstybėse hašišas pradėta vartoti aštuntame šimtmetyje ir dabar tebevartojamas. Hašišo veikimas panašus į marijuanos, tik daug stipresnis. Po keletos metų nuolatinio hašišo rūkymo 60-čiai procentų atsiranda galvos skausmai, prarandamas apetitas, sutrinka virškinimas, kankina nemiga. Šalia šių sutrikimų palaipsniui eina asmenybės menkėjimas. Konkrečiai asmenybės menkėjimą nustatyti nėra lengva ir todėl statistikų nėra. Tačiau yra pakankamai įrodymų, kad nuolatinis hašišo rūkymas daro individą tingų, be energijos. Jis niekuo nesidomi, yra nesocialus. Savaime aišku, toks žmogus negali būti pažangus. Yra teigiama, kad universalus hašišo rūkymas buvo aukštai iškilusios Artimųjų Rytų kultūros sunykimo priežastimi.

Iš kur atsirado marijuana? Aštuntame šimtmetyje Syrijoje buvo pastebėta, kad augalo, vardu Cannabis sativa, kuris buvo naudojamas tekstilei bei virvėms sukti, žiedai turi svaiginančių medžiagų. Svaiginančių medžiagų kiekis ir stiprumas priklauso nuo klimato, kuriame šis augalas auga. Šiltame ir drėgname klimate cannabis užauga vešlus, tinka tekstilei bet halucinogeninių medžiagų turi mažai. O sausame klimate užaugęs, lieka menkas, bet turi daugiau halucinogeninių medžiagų.

Iš cannabis sativa ir gaunamas hašišas ir marijuana. Hašišas gaunamas iš augalo žiedų, o marijuana yra augalo lapuose, iš kurių ir susukamos cigaretės. Tiek hašišas, tiek marijuana nėra pastovios medžiagos. Laikui bėgant jų veikimas menkėja. Todėl, kuo marijuanos cigaretė šviežesnė, tuo ji stipresnė.

Marijuana turi stiprų specifinį kvapą. Sakoma, jeigu kartą marijuaną rūkei, to kvapo niekada neužmirši, toks yra savotiškas, primenąs degantį šieną. Dabar į marijuanos cigaretes dedama įvairių chemikalų specifiniam kvapui sumažinti.

Parūkius marijuanos atsiranda, taip kaip ir nuo kitų narkotikų savotiškai malonus jausmas — euforija. Atsipalaiduojama, atitrūkstama nuo realybės. Asmuo jaučiasi savimi patenkintas. Iššaukiama depersonalizacija, t. y. vartotojui atrodo, kad tai ne jis čia esąs, kad jo išvis nėra. Ir nieko nesinori veikti, tik likti tokioje būsenoje. Tačiau akylumas sustiprėja, klausa paaštrėja, spalvos paryškėja. Prarandama laiko sąvoka. Erdvė praranda realią dimensija ir nuotolio nustatymas gali būti netikslus. Šių reiškinių intensyvumas priklauso nuo cigaretės stiprumo ir surūkyto jų kiekio.

Tas pat marijuanos kiekis ne visus veikia vienodai. Kartais vietoje malonaus jausmo, iliuzija būna nemaloni, atsiranda nervingumas, baimė, panika, noras ką nors žiauraus padaryti. Tai taip vadinamieji "bad-trip". Toks "bad trip" yra smegenų funkcijos sutrikimas, savo rūšies psichozė, kuri gali tęstis dieną, dvi ar ir ilgiau. Koks procentas vartojančių marijuaną gauna tokias psichozes, nėra žinoma. Atrodo, kad nedidelis. Be to yra beveik tikra, kad psichozę gauna tie individai, kurie turi palinkimą į nervinius sutrikimus.

Ar prie marijuanos priprantama? Tokio stipraus pripratimo kaip prie stipriųjų narkotikų nėra. Bet yra psichologiškas pripratimas, panašiai kaip prie tabako rūkymo. O kaikurie, staiga metę rūkyti, pasijunta blogai: tampa nervingi, blogai miega, net užeina noras nusižudyti.

Tam tikras procentas marijuanos vartotojų po kiek laiko apsipranta su šių vaistų sukelta būsena. Pradedama norėti ko nors skirtingo, stipresnio. Taip pereinama prie stipresnių narkotikų vartojimo.

Koks procentas marijuanos vartotojų pereina prie stipriųjų narkotikų taip pat nėra žinoma. Marijuanos legalizavimo šalininkai tikina, kad procentas labai nedidelis. Jų nuomone, tai išimtinai jaunuoliai su prastai išbalansuota psichika. Tačiau yra žinoma, kad New Yorke per paskutiniuosius metus heroino narkotikų skaičius padvigubėjo. 90 procentų naujai atsiradusių narkotikų pradžioje rūkė marijuoną, o vėliau pradėjo vartoti heroiną.

Žinant, kad prie narkotikų lengviau ir greičiau pripranta jaunuoliai su tam tikromis charakterio savybėmis ir blogai psichiniai išbalansuoti, tektų dar rimčiau kreipti dėmesį į vaiko vystymąsi ir jo charakterio formavimąsi. Tik tvirto charakterio jaunuolis, pripažįstąs drausmę bei krikščioniškuosius principus, pajėgs atsispirti neigiamai aplinkos įtakai. Teisingai kun. A. Paškus teigia: "Žmogus be pastovaus savosios būties pagrindo, be pastovios linijos vedančios į vieną prasmingą tašką, vargu ar pakels šių dienų aplinką."

Jeigu jaunas vaikinas mokykloje pamėgina halucinogenų dėl mados ar prikalbėtas draugų, tai vyresnieji jaunuoliai ir studentai dažnai griebiasi narkotikų jieškodami naujų vidinių patyrimų. Tai jaunuoliai jaučią egzistencinę tuštumą. Beprasmiška kasdienybė mėginama užpildyti halucinacijomis ir vaistų sukelta malonia būsena. Nelaimei, nepasisekimui užgriuvus nejieškoma ramybės ir paguodos maldoje, bet — narkotikuose.

* * *

I. PETERIENĖ PRIE LANGO

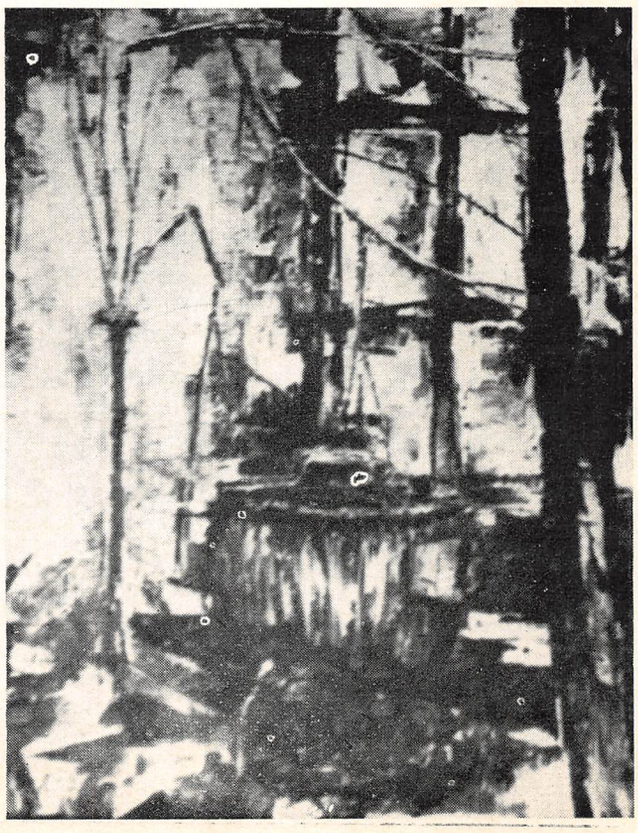

M. ŽYMANTIENĖ - BIRŽIŠKAITĖ ILIUSTRACIJA

NAŠLAIČIŲ DAINOS

GRAŽINA KRIVICKIENĖ

Lietuvių liaudies poezija — dainos, sukurtos daugiausia moterų, nežinomų poečių - kompozitorių, su nuostabiu švelnumu, paprastumu ir grožiu byloja apie kasdieninį kaimo žmonių gyvenimą, rūpesčius, darbus, moralines tradicijas, kurios yra taip skirtingos nuo šių dienų palaido miesčioniško gyvenimo. Tas mūsų tautos brangus kultūrinis palikimas buvo mūsų senelių, motinų, tartum dvasinė pasoga, gyvu žodžiu — daina perduodama savo vaikams iš kartos į kartas. Vienos jų linksmos, kitos liūdnos. Visose dainų rūšyse juntami glaudūs šeimos narių tarpusavio ryšiai: liūdi bernelis išjodamas į karą, mergelė toli nutekėdama, nes jiems reikia atsisveikinti su tėveliu, motule, broleliu, seselėmis, mylimais jaunystės draugais, apleisti tėvų namus, nerūpestingas jaunystės dienas. Tuo labiau yra graudžios našlaičių dainos tiek žodžiais, tiek ir melodijom. Jose išdainuojama sunki dalia netekus tėvelių. Jie pasijunta be globos, vieniši, skriaudžiami. Savo beviltiškume skundžiasi saulutei kaip močiutei, suasmenintai žemei, gegutei, lelijėlei. Paprastais žodžiais skundžiasi našlaitė dainoje: Oi varge, varge, vargeli mano, kada aš tave jauna išvargsiu? Jos broliai stengėsi vargelį, kaip kokį slibiną, ar piktžolę kojom sumindžiot, kardais sukapot, bet jos vargelis nieko nebojo, daugiau bujojo, lapais lapojo. Našlaitėlės močiutė guli augštam kalnely, naujam grabely, ir ji tik tada išvargs savo vargelį, kai nueis pas močiutę. Dar sunkiau našlaitėlei patirti skriaudas, jeigu ji yra apkalbama, jei ant jos meluoja, kaip sako daina. Arba kitoje dainoje, kai sakoma, kad rykštelė maldė (ramino) našlaitėlius. Tai beviltiško nusiskundimo dainos.

Našlaičių dainų tarpe yra ligi šių dienų užsilikusių senų mitologinių dainų, kuriose našlaičiai jieškodami paguodos kreipiasi į saulę, kaip į motiną, į mėnulį, kaip į tėvelį bei į kitus dangaus erdvėje esančius šviesulius. Tai vis dainos, kuriose atsispindi senasis žmonių tikėjimas: dangaus šviesulių, gamtos galybių garbinimas. Plačiai žinomoje dainoje našlaitė gailiai verkia: nėra močiutės kraiteliui krauti, tėvelio dalelei skirti, seselės vainikui pinti, brolelio keliu lydėti.